

**Rapport betreffende de implementatie en uitvoering
van de te nemen verbeteringen na bezoek CPT aan de
Nederlandse Antillen en Aruba in juni 2007**

Mr. J. de Lange
Prof.mr. P.C.Vegter
September 2008

- Inhoudsopgave -

ALGEMEEN DEEL

1. Aanleiding
2. Aanpak en doelstelling
3. Nulmeting
4. Bezoekprogramma
5. Afzonderlijke rapportage

BIJZONDER DEEL: DE NEDERLANDSE ANTILLEN

1. Enkele algemene bevindingen vooraf
2. Bevindingen per bezochte plaats van detentie
  - 2.1 **Politiecellen**
    - 2.1.1 Inleidende opmerkingen
    - 2.1.2 Detentieomstandigheden: Punda, Rio Canario, Rincon, Blok 1, Barber, Kralendijk, Philipsburg, Oranjestad
    - 2.1.3 Mishandeling en waarborgen tegen mishandeling
    - 2.1.4 Conclusie: bevindingen over politiecellen
  - 2.2 **Vreemdelingendetentie**
    - 2.2.1 Detentieomstandigheden
    - 2.2.2 Waarborgen tegen mishandeling
    - 2.2.3 Conclusie: bevindingen over vreemdelingendetentie
  - 2.3 **Penitentiaire inrichtingen**
    - Bon Futuro
      - 2.3.1 Mishandeling
      - 2.3.2 Detentieomstandigheden
      - 2.3.3 Regime
      - 2.3.4 Personeel
      - 2.3.5 Medische zorg
      - 2.3.6 Riot team
    - Huis van bewaring Bonaire
      - 2.3.7 Mishandeling
      - 2.3.8 Detentieomstandigheden
      - 2.3.9 Regime
      - 2.3.10 Personeel
      - 2.3.11 Medische zorg
    - Pointe Blanche
      - 2.3.12 Bevindingen bezoek
    - 2.3.13 Conclusie: bevindingen over penitentiaire inrichtingen
  - 2.4 **Inrichting voor jeugdigen**
    - 2.4.1 Gouvernements Opvoedingsgesticht
    - 2.4.2 Conclusie: bevinding GOG
  - 2.5 **Samengevat: de voornaamste bevindingen op een rij**

Appendix - Lijst van geïnterviewde personen en bezochte plaatsen van detentie

ALGEMEEN DEEL

1. Aanleiding

In juni 2007 heeft het Europees Comité inzake de voorkoming van folteringen en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing van de Raad van Europa (CPT) een bezoek gebracht aan inrichtingen en instellingen in de Nederlandse Antillen en Aruba. In december 2007 heeft het CPT rapport uitgebracht, waarbij een aantal ernstige tekortkomingen werd geconstateerd. Dit heeft geresulteerd in zeer kritische rapporten.¹ Op basis van de ontvangen rapporten heeft de Rijksministerraad op 18 januari 2008 besloten de Gouverneurs van beide landen te verzoeken halfjaarlijks te rapporteren over de implementatie en uitvoering van de te nemen verbeteringen.

2. Aanpak en doelstelling

Gelet op het feit dat aan beide Gouverneurs een identiek verzoek is gedaan en verder de problematiek vergelijkbaar is, is het wenselijk geacht dat de Gouverneurs in gezamenlijkheid uitvoering geven aan het verzoek. Op die wijze kunnen onderling vergelijkbare rapportages worden uitgebracht, waarbij gebruik gemaakt wordt van dezelfde standaarden en methoden.

Gelet op de impact van de rapportages, de vereiste deskundigheid en de hoeveelheid te verwachten werk, is gevraagd de Gouverneurs hierbij te ondersteunen.² De doelstelling van deze opdracht om de Gouverneurs te ondersteunen bij het opstellen van de rapportages luidt als volgt: het nauwlettend toezien op het implementeren van zodanige maatregelen in het gevangeniswezen door de landen, dat de geconstateerde problemen worden opgelost (*Kamerstukken II, 2007/08, 24 587, nr. 245, p.14*) en hierover halfjaarlijks te rapporteren.

3. Nulmeting

Dit rapport betreft een (eerste) verslag van het onderzoek naar de implementatie en de uitvoering van de aanbevelingen van het CPT ter verbetering van de bestaande detentiesituatie in de Nederlandse Antillen en Aruba. Het verslag draagt het karakter van een zgn. nulmeting. Er is - voor zover dit mogelijk is gebleken - getracht een algemene stand van zaken op te maken van de huidige feitelijke toestand van (justitiële) vrijheidsbeneming in beide landen, evenals van relevante plannen die recentelijk op dit terrein zijn ontwikkeld. In het bijzonder is er bekeken of er op onderdelen, sinds het bezoek van het CPT, concrete veranderingen zijn doorgevoerd. Ons onderzoek is vooral gericht op de verblijfsomstandigheden in de plaatsen van detentie. Dit betekent dat een aantal aanbevelingen van het CPT hieronder niet of nauwelijks aan bod komt. Denk bijvoorbeeld aan het gebruik van blinddoeken en peperspray. Ook daar doen zich uiteraard ontwikkelingen voor. Zo is ten aanzien van de Nederlandse Antillen te wijzen op de op 21 mei 2008 door de Procureur-Generaal vastgestelde instructie klachtenprocedure optreden Arrestatieteam. Bij de vreemdelingendetentie zal de focus primair gericht zijn op de verblijfsomstandigheden en zal de vreemdelingrechtelijke context in hoofdzaak buiten beschouwing worden gelaten.

¹ CPT/Inf (2008) 2, Netherlands. De bevindingen en aanbevelingen naar aanleiding van het bezoek aan de Nederlandse Antillen en Aruba zijn tezamen met die naar aanleiding van het bezoek aan Nederland in één document aan de Nederlandse autoriteiten gerapporteerd. Het rapport is te raadplegen via: www.cpt.coe.int.

² Het onderzoek is gedaan door mr. J. de Lange, universitair docent Erasmus Universiteit Rotterdam en prof. mr. P.C. Vegter, vice-president gerechtshof Arnhem tevens bijzonder hoogleraar penitentiair recht Radboud Universiteit Nijmegen. Onze dank gaat uit naar de bereidwillige medewerking van Radboud Universiteit, Erasmus Universiteit en gerechtshof Arnhem.

4. Bezoekprogramma

Om het veranderingsproces zo goed mogelijk in kaart te brengen is van 4 t/m 15 augustus 2008 een bezoek gebracht aan verschillende plaatsen van detentie in de Nederlandse Antillen en Aruba. Er zijn onder meer politiecellencomplexen, penitentiaire inrichtingen en centra voor vreemdelingendetentie bezocht. Bij het opstellen van het bezoekprogramma zijn de door het CPT bezochte detentie-inrichtingen zoveel mogelijk als uitgangspunt genomen. Daarnaast zijn vrijwel alle andere plaatsen van detentie bezocht die geen onderdeel uitmaakten van genoemd CPT-bezoek. Dit geldt niet voor de ophoudcellen nu daarvan zoals hierna zal blijken nog geen volledig beeld bestaat en voor het politiecellencomplex te Saba (Nederlandse Antillen). Het aldaar geplande bezoek kon door een vliegtuigvertraging niet plaatsvinden. Een bezoek aan de politiecellen in Oranjestad en Santa Cruz (Aruba) kon geen doorgang vinden in verband met insectenverdelging.

Tijdens het bezoek is gesproken met verschillende personen, werkzaam op het terrein van de vrijheidsbeneming. Een overzicht van de bezochte plaatsen van detentie en de geïnterviewde personen is als appendix achterin het rapport opgenomen.

5. Afzonderlijke rapportage

Nu het gaat om twee verschillende landen met eigen verantwoordelijkheid voor beleid en wetgeving op het terrein van de rechtshandhaving, wordt afzonderlijk aan de verantwoordelijke Gouverneur gerapporteerd. Het daadwerkelijke verslag (bijzonder deel) bestaat dan ook uit twee delen: één deel betreffende de Nederlandse Antillen, één deel betreffende Aruba.

In elk deel zal, na een korte weergave van de belangrijkste algemene conclusies, per bezochte detentie-inrichting worden uiteengezet of, en zo ja, welke veranderingen er sinds het bezoek van het CPT hebben plaatsgevonden. Daarbij zal telkens aansluiting worden gezocht bij de specifieke aanbevelingen van het CPT terzake. Daar waar bezochte inrichtingen aan de orde zijn die in 2007 *niet* door het CPT zijn bezocht, zal in het verslag worden volstaan met een overzicht van de belangrijkste bevindingen daaromtrent.

BIJZONDER DEEL

De Nederlandse Antillen

1. Enkele algemene bevindingen vooraf

Alvorens de afzonderlijke plaatsen van detentie aan de orde te stellen enkele algemene bevindingen. De strafrechtspiegeling op de Antillen is meer dan in Nederland op repressie gericht en dat heeft zeker betekenis voor de wijze waarmee wordt omgegaan met de bevindingen van het CPT. Bedacht moet worden dat de detentieratio van de Antillen aanzienlijk hoger is dan die van Nederland. Voor de Antillen is de ratio 319 en voor Nederland 117.³ Niet alleen geldt dat het aantal gedetineerden per honderdduizend inwoners dus veel hoger is, maar tevens geldt in samenhang daarmee dat de vrijheidsstraffen veel zwaarder zijn. Dat geldt zelfs als in aanmerking wordt genomen dat de misdrijven op de Antillen niet zelden een behoorlijk agressief karakter hebben. De toepassing van de voorlopige hechtenis is volgens velen bepaald niet terughoudend. In dat licht past ook de bevinding dat lang verblijf op het politiebureau op de Antillen zelf nooit als erg problematisch is gezien.

Het strafklimaat is dus bepaald niet mild en dat ondervindt steun in de samenleving. Aandacht voor humane tenuitvoerlegging en minimale beperkingen is er op de Antillen niet of nauwelijks. Typerend is dat in de Antilliaanse Staten het kritische rapport van het CPT geen aanleiding was tot enige opmerking. Nu in de benadering van de tenuitvoerlegging van vrijheidsbeneming de punitiviteit nogal voorop staat, is het bewerkstelligen van intrinsieke motivatie tot verandering niet eenvoudig.

Een tweede constatering die zonder al te veel bezwaar kan worden gedaan is dat het CPT-rapport weliswaar een aanzet heeft gegeven tot verbetering van de detentieomstandigheden op Curaçao, maar dat er nog veel werk aan de winkel is. Het is thans nog te veel gebleven bij plannen en voornemens. Hoewel dit zeker kan worden toegejuicht, gaat er nu juist om dat die plannen en voornemens daadwerkelijk worden gerealiseerd. Daarom is het zeker zinvol om periodiek de voortgang van de plannen te bezien. Bovendien geldt dat het van grote betekenis is dat (nieuwbouw)plannen nauwkeurig langs het globale programma van eisen van het CPT worden gelegd. Dit zal mogelijke kritische opmerkingen en aanbevelingen door het CPT in de toekomst voorkomen.

Dat het rapport van het CPT in de Antillen nog niet genoeg impact heeft gehad, is dus in het licht van het voorgaande niet zo verbazingwekkend. Zelfs bij insiders was het rapport maar al te vaak slechts uiterst globaal bekend. Op 27 augustus 2008 berichtte de minister van Justitie hieromtrent nog als volgt:

'Er is een algemene circulaire opgestuurd voor het personeel in de inrichtingen. Het personeel is over de rol, taken en bevoegdheden van het CPT-Commissie wederom geïnformeerd, zodat zij hun medewerking zullen verlenen bij het toetreden van de faciliteiten.'

Dat de bekendheid met de wijze van normering door het CPT niet groot is, geldt voor alle lidstaten van de Raad van Europa. Uit de interviews met verschillende personen werkzaam op het terrein van de vrijheidsbeneming kwam bovendien sterk naar voren dat de belangstelling zich meestal niet focust op de vraag wat nu eigenlijk het achterliggende doel van de normering van het CPT was. Er blijkt veel meer sprake te zijn van een enigszins defensieve houding, die er op neer komt dat het te gek voor woorden is een land dat bijna in Zuid-Amerika ligt de maat te nemen aan de hand van normen uit West-Europa. Onder verwijzing

³ Om onderlinge vergelijking mogelijk te maken zijn de cijfers ontleend aan www.prisonstudies.org. Voor Aruba is de ratio 277.

naar een willekeurig Zuid-Amerikaans land wordt vervolgens veelzeggend gezwegen. Miskend wordt daarmee dat de normen van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens nu eenmaal van toepassing zijn in de Nederlandse Antillen en dat overigens met plaatselijke omstandigheden in de beoordeling van het CPT in zekere mate wel rekening wordt gehouden. Bij de beoordeling van detentiesituaties houdt het CPT rekening met culturele, sociale en economische omstandigheden. Desalniettemin dient er een minimumniveau gehaald te worden. Bovendien blijkt er geen besef te zijn dat de rapportage over de Antillen weinig verschilt – misschien in bepaalde opzichten wel gunstig afsteekt – bij rapportage van het CPT over landen als Moldavië, Turkije en Oekraïne.

Het is goed zich te realiseren dat het sombere beeld van de detentieomstandigheden op de Antillen vooral veroorzaakt wordt door een cumulatie van verschillende gebreken. Op zichzelf zijn bepaalde tekortkomingen wel overkomelijk, maar juist de optelsom van vele tekortkomingen maakt dat de situatie niet acceptabel is. De onbetendheid met het rapport lijkt samen te hangen met de soms niet al te doorzichtige communicatiepatronen tussen het ministerie van Justitie, de politie en de penitentiaire inrichtingen. In ieder geval kon vastgesteld worden dat op lokaal niveau de plannen van de minister van Justitie niet steeds bekend waren.

Bij de zorg voor gedetineerden zijn verschillende instanties betrokken. Te wijzen valt onder meer op de politie, de vreemdelingendienst, het ministerie van Justitie en het openbaar ministerie. Hoewel in een gesprek met een vertegenwoordiger van het openbaar ministerie er niet of nauwelijks een eigen taak voor het openbaar ministerie werd gezien, is het beeld bij andere spelers in het veld een andere. Zo heeft de minister van Justitie bericht dat het openbaar ministerie maandelijks de politiecellen inspecteert en wordt in een brief van de chef korps politie Curaçao van 31 maart 2008 een taak gezien voor het openbaar ministerie bij het concipiëren van instructies ter voorkoming van mishandeling en de uitvoering daarvan. Deugdelijke afstemming terzake is noodzakelijk.

Tijdens ons bezoek is gebleken dat de staat van de gebouwen redelijk en soms zelfs goed is te noemen. Het ontbreken van de beschikbaarheid van voldoende financiële middelen remt de verbetering. Hoewel de financiële toestand niet onderschat moet worden, lijkt de kern echter de personeelsproblematiek in brede zin: werving en scholing van medewerkers is hoogst noodzakelijk. Activiteiten voor gedetineerden worden vooral niet georganiseerd, omdat daarvoor geen personeel beschikbaar is.

Met klem moet er hier ten slotte op worden gewezen dat een open communicatie met het CPT van grote betekenis is. Het begrip kan worden bevorderd en misverstanden kunnen worden voorkomen. Hieronder zal naar voren komen dat in enkele gevallen de bevindingen van het CPT gebaseerd lijken te zijn op kennelijke gebrekkige communicatie.

2. Bevindingen per bezochte plaats van detentie

2.1 Politiecellen⁴

De volgende politiecellencomplexen zijn bezocht:

Curaçao:	Punda, Barber, Rio Canario en Bon Futuro (Blok 1)
St. Eustatius:	Oranjestad
St. Maarten:	Philipsburg
Bonaire:	Rincon, Kralendijk

2.1.1 Inleidende opmerkingen

Het CPT doet de aanbeveling om het systeem van opsluiting in politiecellen te herzien, met het oog op het inkorten van de maximaal toelaatbare periode van opsluiting (paragraaf 10).

Het CPT stelt dat de periode onmiddellijk na de aanhouding en voor de eerste verschijning van een arrestant voor een onafhankelijke rechter, het risico van intimidatie en onderdrukking van de arrestant en misbruik van dwangmiddelen door de autoriteiten het grootst is. Als gevolg daarvan dient de duur van het verblijf in politiecellen zo kort mogelijk te zijn (paragraaf 9). Daarenboven wijst het CPT op de slechte leefcondities in sommige politiecellen, die langdurig verblijf in politiecellen onacceptabel maken.

Het beeld naar aanleiding van het bezoek aan de politiecomplexen en de verschillende gesprekken met politie en leden van het openbaar ministerie naar voren komt, is dat er met betrekking tot de duur van het verblijf in politiecellen weinig veranderd is sinds het bezoek van het CPT. Het gebrek aan beschikbare cellen in de gevangnissen heeft directe gevolgen voor de duur van het verblijf in politiecellen. De in de Antilliaanse praktijk maximaal

⁴ In een brief van 27 augustus 2008 berichtte de minister van justitie nog het volgende:

Op dit gebied zijn aanzienlijke vorderingen te melden. De Politiekorpsen hebben nadrukkelijke instructies ontvangen om hun werkzaamheden te verrichten conform de geldende regelgeving hoe met arrestanten om te gaan en deze te bejegenen. Hiervoor is gebruik gemaakt van de bestaande regels die sinds 1996 in werking zijn getreden. In dit kader wordt verwezen naar **bijlage 1**: Ministeriele beschikking met algemene werking van de 3^e maart 2001, regeling ambts- en geweldsinstructie KPNA en de Ministeriele beschikking van januari 1996.

Verder is er een adviesgroep "Algemene Orders" van het KPC bezig met het doorlichten, aanscherpen en aanpassen van de gedragsregels, normen en dienstvoorschriften. Als gevolg hiervan zijn al drie interne instructies uitgevaardigd en naar de Gezaghebber gestuurd voor bekrachtiging.

Het Kwaliteitsbureau Korps Curaçao (KPC), dat met 2 functionarissen is bemand, waarvan 1 technische expert van de SOAB, zal een rapport uitbrengen over de bewaking en waarborging van de rechten van gedetineerden. Het streven is om het bureau met nog 2 functionarissen te bemannen. In **bijlage 2**: Opdrachtbevestiging Kwaliteitsteam KPC is weergegeven. De uitbreiding van het Bureau Interne Zaken heeft plaatsgevonden en telt momenteel 5 personen.

De "integrale Beroepsvaardigheden Training" loopt goed. De trainingen vinden plaats.

Tot slot zijn algemene richtlijnen uitgevaardigd door de Procureur Generaal, zodat Korpsen instructies opstellen voor het optreden van hun Arrestatie Team (AT). Samen met deze instructies wordt door het Korps een klachtenprocedure opgesteld. **Bijlage 3** betreft het schrijven van de Procureur Generaal van 16 juni 2008 inzake "Instructie klachtenprocedure optreden Arrestatieteam" aan de korpschef KPC.

toelaatbare periode van 18 dagen in politiecellen geldt in afwijking van hetgeen het CPT voor ogen heeft nog steeds als uitgangspunt en wordt zelfs in nogal wat gevallen overschreden. Wel is vastgesteld dat iedere week die een gedetineerde langer dan 18 dagen in een politiecel zit, er door het openbaar ministerie een maand gekort wordt op de strafeis. De rechter volgt dit OM beleid.

Opmerking verdient, dat de Gezamenlijke commissie Strafvordering van de Nederlandse Antillen en Aruba thans werkt aan een voorstel voor een nieuw WvSv. Hierin wordt de maximale duur van het verblijf in politiecellen uitdrukkelijk meegenomen. De commissie stelt o.a. voor dat de duur van het bevel voor inverzekeringstelling ten hoogste drie dagen van kracht zal zijn. Bij dringend noodzakelijkheid in het belang van het onderzoek kan de inverzekeringstelling door de officier van justitie eenmaal worden verlengd met ten hoogste drie dagen. Het voorstel voorziet eveneens in een artikel waarin wordt bepaald dat de bewaring slechts ten uitvoer wordt gelegd in een huis van bewaring, tenzij de rechter anders bepaalt.

2.1.2 Detentieomstandigheden

Punda (Willemstad: Curaçao)

* Het CPT plaatst enkele kritische opmerkingen over de staat van de cellen in het wijkbureau van politie in Punda te Willemstad (paragraaf 14). Het CPT beveelt aan dat de ophoudcellen in Punda, die operationeel zijn sinds 2005, beter dienen te worden onderhouden en schoongemaakt. Voorts stelt het CPT voor dat iedere cel dient te worden uitgerust met een bel-systeem en dat er voor iedere arrestant een matras beschikbaar dient te zijn.

In de brief van 15 januari stelt de minister van Justitie dat de politiecellen in Punda binnenkort zullen worden toegerust met een intercomsysteem. Tevens geeft de minister aan dat de matrassen regelmatig verschoond worden en de cellen regelmatig schoongemaakt worden.

Tijdens ons bezoek aan het politiebureau in Punda was het cellenblok in zeer nette staat. De hygiënische omstandigheden waren goed te noemen. De cellen van het wijkbureau waren recentelijk gerenoveerd en geschilderd. Er was airconditioning op het cellenblok. Voorts was in iedere cel een schoon matras aanwezig. De cellen waren niet voorzien van een bel-systeem. Opmerking verdient dat de aangebrachte stopcontacten in de cellen door arrestanten inmiddels waren vernield.

* Navraag door bemiddeling van het kabinet van de Gouverneur leerde dat er in december 2007 in het wijkbureau Montagna nog eens vijf identieke ophoudcellen zijn geopend. Deze nieuwe cellen zouden van vergelijkbare kwaliteit zijn als de ophoudcellen in Punda. Alleen de airconditioning zou daar ontbreken.

Er is aanleiding in een eventueel vervolgonderzoek meer aandacht te besteden aan het fenomeen ophoudcellen. Volgens schriftelijke informatie van de politiearts zijn er in het Recherchebureau Garipituweg vijf cellen, beschikt de afdeling Jeugd- en Zedenzaken over vier cellen, het Bureau Financieel Onderzoek over vier cellen en het Bureau Narcoticaonderzoek over vijf cellen. Voorts vermeldt ze de aanwezigheid van achttien verhoorcellen op de Kaya Jo Pinedo weg. Vooralnog is niet duidelijk of hieronder de cellen van de vermelde politieafdelingen (gedeeltelijk) begrepen zijn. De betreffende cellen zijn niet bezocht.

Rio Canario (Curaçao)

* Het politiecomplex Rio Canario is speciaal bestemd voor het vasthouden van zgn. bolitaslikkers. Ondanks recente renovatie van het cellencomplex in Rio Canario stelt het CPT vast dat er in de cellen onvoldoende ventilatie mogelijk is, als gevolg waarvan het zeer warm wordt in de cellen (29°C) en de luchtvochtigheidsgraad (57%) hoog is. Het CPT beveelt aan het ventilatiesysteem te verbeteren (paragraaf 15).

In reactie op deze aanbeveling stelt de minister bij brief van 15 januari dat op korte termijn de problematiek betreffende de ventilatie op Rio Canario geïnventariseerd wordt en binnen de bestaande mogelijkheden zal worden verholpen. Tijdens ons bezoek aan de cellen in Rio Canario blijkt de situatie onveranderd. Er zijn geen (merkbare) verbeteringen doorgevoerd met betrekking tot de ventilatie. Hoewel de hygiënische omstandigheden aanvaardbaar waren, stonk het in een deel van het cellenblok. Uit interviews met het aanwezige personeel blijkt er een probleem te bestaan met de riolering.

* Een ander punt van aanbeveling van het CPT betreft de surveillance camera's in de cellen, waarmee permanent toezicht kan worden uitgeoefend in de cellen. Het CPT merkt op dat arrestanten, bij ontbreken van een bel-systeem, hierdoor wel de mogelijkheid hebben de aandacht van het bewarend personeel te trekken. Het CPT geeft aan geen principiële bezwaren te hebben tegen het gebruik van dergelijke camera's. Daarbij moet het evenwel niet zo zijn dat de lichten in de cel voortdurend blijven branden, zoals in Rio Canario werd geconstateerd. Het CPT beveelt voorts aan dat er maatregelen genomen moeten worden om enige vorm van privacy voor arrestanten in de cellen mogelijk te maken (paragraaf 16).

In de brief van 15 januari stelt de minister van Justitie dat het surveillance camerasysteem in de maand maart 2008 zal worden gereviseerd en beter gericht. De minister geeft tevens aan dat er gekeken zal worden wat het effect met betrekking tot de visibiliteit en privacy zal zijn als de lichten, die constant blijven branden, worden gedimd.

Tijdens ons bezoek aan de cellen in Rio Canario bleek de stand van camera's onveranderd. Het aanwezige personeel bevestigde dit. Bij onderhavig type camera (met vaste richting) zou het ook niet mogelijk zijn de camera's anders te richten. Uit interviews met verschillende politiefunctionarissen blijkt dat men bij de politie niet bekend is met (resultaten van) een onderzoek naar effecten met betrekking tot visibiliteit en privacy bij gedimde verlichting. De praktijk, waarbij de lichten in de cellen met cameratoezicht permanent branden, vindt nog steeds plaats.

* Opmerking verdient dat er in het cellencomplex Rio Canario voldoende (nieuwe) matrassen beschikbaar waren. Voorts werd arrestanten dagelijks voldoende gelegenheid geboden om te luchten in de aanwezige luchtplaats.

Rincon (Bonaire)

* In tegenstelling tot de bevindingen van het CPT over de hygiënische toestand van de cellen van de politiepost in Rincon (paragraaf 17), maakte het cellenblok een smerige indruk: op de vloer lagen dode kakkerlakken en etensresten, die kennelijk door arrestanten vanuit de cel de gang op waren gegooid. Het was er bovendien zeer warm en het stonk er.

In zijn rapport beveelt het CPT aan dat bij een verblijf van meer dan 24 uur in Rincon, de arrestanten de mogelijkheid moeten krijgen om ten minste één uur per dag te luchten en te bewegen in de buitenlucht. Voorts stelt het CPT dat alle cellen uitgerust moeten worden met een bel-systeem.

Tijdens het bezoek aan Rincon waren twee van de vier cellen in gebruik. Er werd verteld dat het cellencomplex slechts in gebruik wordt genomen wanneer dit noodzakelijk is in verband met beperkte capaciteit of wanneer personen in voorlopige hechtenis, vanwege strafvorderlijk belangen, niet samen in het h.v.b. van Bonaire kunnen verblijven.

* De aanwezige arrestanten klaagden erover dat zij in het geheel niet werden gelucht. Een arrestant zou zelfs al tien dagen zijn cel niet hebben verlaten, de andere drie dagen. Dit werd door de aanwezige arrestantenbewaarder bevestigd. In de brief van 15 januari stelt de minister van Justitie dat door de Korpschef wordt nagegaan om op korte termijn lichamelijke beweging o.a. in Rincon mogelijk te maken en dat er een bel-systeem zal worden aangebracht. Zowel de mogelijkheid tot luchten als het bel-systeem was tijdens het bezoek aan Rincon nog niet gerealiseerd.

Opmerking verdient dat de mogelijkheid tot luchten en te bewegen in de buitenlucht voor het CPT een zeer belangrijk aspect vormt in de beoordeling van het verblijf in politiecellen. Het CPT heeft hieromtrent meermaals benadrukt dat gedetineerden die langer dan 24 uur worden vastgehouden dagelijks de gelegenheid geboden dienen te worden om ten minste één uur in de buitenlucht te kunnen bewegen.

* Uit gesprekken met het politiepersoneel kwam naar voren dat wanneer het cellenblok in Rincon in gebruik is, er permanent een personeelslid aanwezig is, ook gedurende de nachtelijke uren.

Bon Futuro Blok 1 (Curaçao)

* Zoals door het CPT werd geconstateerd, waren de materiële omstandigheden in Bon Futuro Blok 1 in het algemeen redelijk te noemen (paragraaf 18). Recentelijk was het cellenblok geschilderd. Wel was te zien dat alle celdeuren – die slechts uit tralies bestonden – aan de onderzijde door de gedetineerden waren voorzien van karton, teneinde ongedierte (muizen en ratten) uit de cellen te houden.

Een intercomsysteem is niet aanwezig in blok 1 en er bestaat thans ook geen voornemen een dergelijk systeem alsnog aan te brengen. Dit wordt niet nodig geoordeeld nu er thans in blok 1 gedurende vierentwintig uur per dag toezicht aanwezig is.

Het CPT doet de aanbeveling dat er voor gedetineerden die gedurende een langere periode in Bon Futuro Blok 1 worden vastgehouden materiaal (leesmateriaal, radio/t.v.) beschikbaar gesteld moet worden voor een zinvolle dagbesteding (paragraaf 18).

In de brief van 15 januari geeft de minister aan dat hiervoor zorg gedragen zal worden. Er zullen (sociale) instanties benaderd worden om hieraan bij te dragen. Voorts stelt de minister dat er met onder andere de Openbare Bibliotheek wordt bekeken of het mogelijk is om vrij regelmatig nieuw leesmateriaal ter beschikking te stellen. Tijdens het bezoek aan Bon Futuro Blok 1 is niet kunnen worden vastgesteld dat hieraan (verdere) uitvoering is gegeven. Het aanbieden van voornoemde vormen van activiteiten is thans in ieder geval niet gerealiseerd. Het aanwezige personeel gaat er – ten onrechte – van uit dat er een algemeen verbod zou bestaan op de aanwezigheid van leesmateriaal in politiecellen, waarop alleen de officier van justitie uitzondering kan maken.

Barber (Curaçao)

* De omstandigheden in het politiecellencomplex Barber worden door het CPT als onacceptabel beoordeeld (paragraaf 19). Het betreft onder andere de slechte ventilatie, de hoge temperatuur op het cellenblok en het ontbreken van een bel-systeem. Voorts wijst het

CPT op de afwezigheid van natuurlijk licht in de cellen, de aanwezigheid van ongedierte (muskieten en muizen) en lekkage in ten minste één cel. Totdat deze problemen zijn verholpen beveelt het CPT aan de cellen in Barber slechts nog te gebruiken voor het vasthouden van arrestanten voor zeer korte periode (paragraaf 20).

Bij brief van 25 september 2007 is een plan betreffende renovatie van het cellencomplex Barber - inclusief het mogelijk maken van ventilatie en het aanbrengen van een bel-systeem - naar het CPT gestuurd (paragraaf 20).

In de brief van 15 januari 2008 stelt de minister van Justitie dat de daklekkage inmiddels is verholpen. Bovendien geeft de minister aan dat de toiletten (op één na) zijn gemaakt, de cellen geverfd en de matrassen vernieuwd. De minister schrijft dat dit slechts tijdelijke maatregelen betreffen. De financiering van structurele en duurzame renovatie, zoals aangekondigd bij voornoemde brief aan het CPT, zou niet meer mogelijk zijn. De minister van Justitie heeft ons tijdens een gesprek d.d. 4 augustus 2008 evenwel verzekerd, dat de benodigde financiering, met Nederlandse samenwerkingsmiddelen, alsnog is gerealiseerd. Technische voorbereiding voor verbetering vindt momenteel plaats.

Op grond van het bezoek aan het Barber bleek er sinds het bezoek van het CPT nauwelijks iets veranderd. Dit beeld werd bevestigd door het aanwezige politiepersoneel. De lekkage van het dak was nog niet verholpen. Evenmin was er een bel-systeem aanwezig. Aan de temperatuur en de ventilatie was niets gedaan. Het politiepersoneel verklaarde voorts dat er met betrekking tot de verblijfsduur niets is veranderd. De cellen in Barber worden niet enkel gebruikt voor kort verblijf.

Wel kon worden vastgesteld dat de hygiënische omstandigheden redelijk in orde waren. Er was recentelijk schoongemaakt en van de aanwezigheid van ongedierte is niet gebleken.

* Uit het gesprekken met het aanwezige politiepersoneel bleek dat er een probleem was met het vernielen van de matrassen door de arrestanten. Er is een offerte opgevraagd voor duurzame en bestendige matrassen. Een proefexemplaar wordt binnenkort verwacht en getest.

Kralendijk (Bonaire)

* Het oordeel van het CPT over de politiecellen te Kralendijk is uitermate kritisch (paragraaf 21). Het CPT kwalificeert de detentieomstandigheden in de cellen als vreselijk ("appalling"). De ernst van de situatie blijkt onder meer uit het feit dat het CPT onmiddellijk na het bezoek de dringende aanbeveling heeft gedaan tot sluiting van het cellencomplex, totdat substantiële verbeteringen zijn doorgevoerd. De bevoegdheid van het CPT tot het maken van dergelijke 'immediate observations' wordt slechts in zeer urgente gevallen gebruikt.

Bij brief van 25 september is het CPT meegedeeld dat de cellen te Kralendijk grondig zijn schoongemaakt en geverfd. Ook wordt melding gemaakt van de aanschaf van nieuwe matrassen en de sanitaire faciliteiten (doorspoelen w.c.) zouden zijn gerepareerd (paragraaf 21).

Tijdens het bezoek aan het politiebureau te Kralendijk waren alle zes cellen in gebruik. Hoewel de cellen bestemd zijn voor het vasthouden van één gedetineerde, verblijven er soms twee gedetineerden op een cel. Dit betreft dan hoofdzakelijk de nachtelijke uren. Overdag worden er arrestanten in het naastgelegen h.v.b. ondergebracht. Dit beeld werd bevestigd tijdens het bezoek in het h.v.b.

* Het cellenblok en de cellen maakten een schone en goed verzorgde indruk. In de cellen waren voldoende schone matrassen aanwezig. Alle cellen waren voorts uitgerust met een toilet. Op één na waren alle toiletten gerepareerd. Het toiletsysteem is zo ingericht dat het doorspoelen ervan, op verzoek van de arrestant, van buitenaf plaatsvindt. Het is voor de arrestanten evenwel lastig om de aandacht van het politiepersoneel te trekken. De cellen waren niet uitgerust met een bel-systeem. Wel was er op de gang van het cellenblok een intercom geïnstalleerd. Deze was evenwel kapot.

* Uit gesprekken met het politiepersoneel bleek, dat de arrestanten dagelijks, voor of na het douchen, worden gelucht op de kleine luchtplaats naast het cellenblok, doch niet langer dan 15 minuten. Zoals hierboven reeds is opgemerkt hanteert het CPT de norm van ten minste één uur luchten per dag indien arrestanten langer dan 24 uur op het politiebureau verblijven.

Philipsburg (Sint Maarten)

Het politiecomplex te Philipsburg maakt geen deel uit van het CPT-rapport. De belangrijkste bevindingen naar aanleiding van ons bezoek zullen hieronder worden weergegeven. Gelet op die bevindingen lijdt het geen twijfel dat het CPT over de bestaande situatie een uiterst kritisch oordeel zal hebben. Een actueel plan van aanpak voor de gesignaleerde problematiek is niet voorhanden.

* De (hygiënische) omstandigheden in de cellen van het politiecomplex te Philipsburg waren slecht te noemen. In de cellen, bestemd voor het vasthouden van één arrestant, verbleven twee en in sommige gevallen drie personen. Uit interviews met het politiepersoneel bleek dat er in de regel niet meer dan twee arrestanten per cel worden vastgehouden. Er werd verklaard dat het in sommige gevallen niet te voorkomen is – door gebrek aan capaciteit in het h.v.b. (Pointe Blanche) – dat er tijdelijk drie of zelfs vier arrestanten in een cel worden vastgehouden. Er bestaat gerede twijfel over de vraag of de doorplaatsing van arrestanten naar Pointe Blanche doelmatig en voortvarend geschiedt.

* Doordat de matrassen op de grond waren geplaatst, was de bewegingsruimte van iedere arrestant min of meer beperkt tot de eigen matras. Het was bijzonder warm op het cellenblok. Er was onvoldoende ventilatie en geen inval van natuurlijk licht in de cellen.

* De aanwezige luchtplaats naast het cellenblok was ronduit smerig. De etensresten lagen op de grond en waren zelfs op de muren gesmeerd.

* Tijdens het bezoek zijn recent ontwikkelde (concept) huisregels overgelegd. Voorts werd benadrukt dat vanuit het politiebureau structureel aandacht werd gevraagd voor doorplaatsing naar Pointe Blanche.

* De bouw (uitbreiding) van het politiecomplex te Philipsburg heeft aanzienlijke vertraging opgelopen wegens schorsing van de aannemer. De oplevering van de uitbreiding is stil komen te staan. Tijdens het bezoek aan Philipsburg lagen de bouwwerkzaamheden nog steeds stil.

Vastgesteld is dat de te realiseren aanbouw een kopie is van het bestaande cellencomplex. Het verdient aanbeveling dat bij de uitbreiding van het cellencomplex voldoende rekening wordt gehouden met de eisen van het CPT hieromtrent. In het bijzonder valt hierbij te denken aan ventilatie, licht en temperatuurregeling en de aanbreng van een bel-systeem. Voor wat betreft de aanwezigheid van voldoende natuurlijk licht in de politiecellen betekent dit, dat de inrichting van de cellen dusdanig moet zijn, dat de arrestanten de dag- en nachtcyclus kunnen waarnemen.

Oranjestad (Sint Eustatius)

Het politiecomplex Oranjestad maakt geen deel uit van het CPT-rapport. De belangrijkste bevindingen naar aanleiding van ons bezoek zullen hieronder worden weergegeven.

* Het cellengedeelte van het politiebureau Oranjestad bestaat uit drie cellen: twee cellen ieder bestemd voor het vasthouden van twee mannelijke arrestanten en een éénpersoons vrouwencel. De mannencellen zijn afgescheiden van de vrouwencel door middel van een muur. Er verbleven tijdens het bezoek geen arrestanten op het politiebureau. De cellen worden – zo bleek uit de schriftelijke registratie – niet vaak gebruikt.

* De bouw van een nieuw politiebureau is in voorbereiding. Er zullen drie tot vier politiecellen komen. Aanvankelijk bevatten de nieuwbouwplannen ook een h.v.b.-gedeelte. Daar is vanwege budgettaire redenen vanaf gezien.

* Op dit moment worden arrestanten doorgeplaatst naar het h.v.b. Pointe Blanche op Sint Maarten. Het is vanwege het capaciteitskort daar niet altijd mogelijk arrestanten door te plaatsen. Er zijn thans goede afspraken gemaakt. De vrees bestaat dat de situatie zal veranderen wanneer het staatkundige veranderingproces op de BES-eilanden van kracht zal worden en er wellicht samengewerkt moet gaan worden met het h.v.b. op Bonaire. Dit zou grote financiële gevolgen hebben. Bovendien zal het gevolgen hebben voor het bezoeken van gedetineerden door familie.

* De detentieomstandigheden in Oranjestad waren heel behoorlijk, voor zover het gaat om een verblijf van minder dan tien dagen. Het cellenblok maakte een schone indruk. Er was recentelijk geschilderd. Alle cellen waren voorzien van een sanitaire annex. Er was een kleine luchtplaats in het politiecomplex aanwezig, waar dagelijks ruim de gelegenheid wordt geboden om te luchten. Ook werd het toegestaan om leesmateriaal op cel te hebben. Er is altijd een bijbel aanwezig.

2.1.3 Mishandeling en waarborgen tegen mishandeling

* Het CPT heeft herhaaldelijk benadrukt dat gedurende de periode onmiddellijk na de vrijheidsberoving het risico op intimidatie en fysieke mishandeling het grootst is. Als gevolg hiervan heeft het CPT een aantal procedurele waarborgen ontwikkeld, teneinde dit risico tot een absoluut minimum te beperken (paragraaf 24).

* Een belangrijke waarborg vormt de toegang tot een raadsman vanaf het vroegste moment van de vrijheidsbeneming. Volgens het CPT wordt de toegang tot een raadsman des te belangrijker, nu het heeft vastgesteld dat het verblijf in politiecellen in de Nederlandse Antillen niet zelden voor langere periode plaatsvindt.

Het CPT doet de aanbeveling om met de Orde van Advocaten het systeem van het inschakelen van een pro-deo advocaat te optimaliseren (paragraaf 25). Gedurende het bezoek zou het CPT verschillende klachten hebben ontvangen van gedetineerden die verklaard hebben een pro-deo advocaat nimmer te hebben gezien noch gesproken alvorens zij voorgeleid zijn bij een onafhankelijke rechter.

De minister van Justitie stelt bij brief van 15 januari dat er een instructie zal volgen aan het Openbaar ministerie zodat zicht wordt verkregen in de door het CPT geconstateerde problematiek. Aan de hand van de resultaten zal er, in overleg met de Orde, noodzakelijke verbeteringen worden vastgesteld en doorgevoerd.

Uit interviews (o.a. met de Advocaat-generaal) is niet gebleken dat deze voorgestelde instructie aan het openbaar ministerie is uitgegaan, noch dat aan dit voornemen verdere uitvoering is gegeven. Het door het CPT vastgestelde beeld van in gebreke blijvende advocaten wordt door het openbaar ministerie bevestigd. In het algemeen wordt wel voldaan aan de verplichting om een arrestatie met daarop volgende vrijheidsbeneming te melden aan de advocatuur. Zie nader hierover het citaat hierna uit de brief van de minister van Justitie 27 augustus 2008.

* Een andere waarborg betreft het recht voor iedere arrestant om iemand naar keuze te informeren over zijn aanhouding (paragraaf 26). Dit is het zogenaamde recht op notificatie. In de brief van 15 januari stelt de minister van Justitie het openbaar ministerie te instrueren eenvoudige uitvoeringsrichtlijnen op te stellen en in te voeren ten behoeve van het politiepersoneel. Het recht op notificatie zal vervolgens uitdrukkelijk moeten worden bijgevoegd op het formulier met rechten voor de verdachte, zoals bedoeld in artikel 83 WvSv. Voorbereiding voor een nieuw WvSv vindt thans plaats.

Uit verschillende interviews is gebleken dat, hoewel het recht op notificatie van de vrijheidsbeneming nog niet uitdrukkelijk in een wettelijke regeling is neergelegd, hieraan in de praktijk wel uitvoering wordt gegeven.

* Een volgende waarborg betreft het systeem van verslaglegging van relevante gegevens omtrent het verblijf in politiecellen (paragraaf 27). In deze individuele 'custody records' dienen onder meer gegevens geregistreerd te worden als: het tijdstip van binnenkomst op het politiebureau, het moment van de voorgeleiding voor de rechter-commissaris, de aanwezigheid van persoonlijke bezittingen, het tijdstip van het aanbieden van maaltijden, het tijdstip van het bezoek van een arts of de raadsman, het tijdstip en de duur van het verhoor en de verschijning ter terechtzitting

In de bezochte politiebureaus is geconstateerd dat er verslaglegging - weliswaar op elementaire wijze - plaatsvindt. In de meeste gevallen wordt een algemeen dagjournaal bijgehouden. Gebruikmaking van ACTPOL (ICT-applicatie binnen alle politiekorpsen) waarbinnen een eenvormig en persoonlijk arrestantendossier nader uitgewerkt kan worden, vindt momenteel nog slechts plaats op Bonaire.

In een brief van 27 augustus 2008 heeft de minister van Justitie over de staat van de politiecellen nog het volgende bericht:

Politiecellen Curaçao:

Er is een offerte opgevraagd voor het aanschaffen van "duurzame en agressie bestendige matrassen". Een model wordt binnenkort verwacht en bestudeerd. Hierna kan er overgegaan worden tot het aanschaffen hiervan. Voor wat betreft de hygiëne kan gezegd worden dat er voldoende aandacht hiervoor is. De cellen worden wekelijks schoongemaakt. Het Openbaar Ministerie verricht ook maandelijks celinspectie, in samenwerking met de Politie en de Directie Justitiële Zaken. Er is gekozen om het aanleggen van intercom systemen voor de politiecellen in de vorm van een project uit te voeren. Bij de Politiepost Montana is een belsysteem aanwezig voor de arrestanten. De andere intercomsystemen zullen worden meegenomen in voornoemd project. Tekortkomingen betreffende de ventilatie zullen worden meegenomen in de projecten vernieuwbouw/ renovatie van de verschillende complexen. Dit geldt voor de politiecellen te Barber en Rio Canario.

Bij de politiecellen in de Strafgewangenis en Huis van Bewaring Bon Futuro (de zgn. Blok 1) is een 24-uurs personeel toezicht gerealiseerd. Intercom is daardoor komen te vervallen.

Politiecellen Bonaire en Sint Maarten

De politiecellen op Bonaire, is qua het sanitair in orde gemaakt en schoon.

De uitbreiding van de politiecellen op Sint Maarten heeft plaatsgevonden, maar de oplevering nog niet. De oplevering is namelijk vertraagd wegens schorsing van de aannemer. Op zeer korte termijn zal de bouw hervatten. De bestaande politiecellen hebben een grondige schoonmaakbeurt gehad en zijn geverfd.

(...)

A.4 Bescherming tegen politie mishandeling

Eenduidige uitvoeringsrichtlijnen zijn bekend gemaakt bij de politie. Er is een "rechtenformulier" in beheer van de politie. De concepttekst voor de wijziging van het formulier is op 15 juli besproken. Deze tekst zal nog door de Gerechtstolk(en) worden vertaald in alle vier talen (Papiament, Nederland, Engels en Spaans). De aanvulling van het rechtenformulier heeft betrekking op: a. het recht van de verdachte om een familielid of een andere persoon van zijn keuze (niet zijnde een medeverdachte in het geval van beperkingen) op de hoogte te laten stellen van zijn aanhouding en detentie en b) het recht van de verdachte op medische bijstand. Naar verwachting zal het rechtenformulier eind augustus overeenkomstig zijn gewijzigd.

Er zou een inventarisatie van de problematiek van nalatigheid van *pro-deo* advocaten plaatsvinden door het OM. De nadruk ligt daarbij op bezoek van de voorlopig gehechte in de politiecel na de in verzekeringstelling (zie bijlage 4: Landsbesluit H.A.M. van de 25ste september 1997 inzake de verlenging van de in verzekeringstelling en de vordering bewaring bij de rechter-commissaris. Het OM heeft contact gehad met de rechter-commissaris hieromtrent. Daaruit is gebleken dat de griffier van de rechter commissaris, naast de vermelding in het proces-verbaal met betrekking tot de verlenging van de IVS en de bewaring, tijdens de raadkamer gevangenhouding ook bijhoudt of door de raadsman bijstand wordt verleend. Het OM is voornemens op korte termijn (voor eind augustus) met de Orde van Advocaten en het kabinet RC een overleg te beleggen om tot afspraken te komen met betrekking tot voormelde registratie.

Het voornemen is om één centraal registratiesysteem te creëren ("elektronisch arrestantendossier"), dat geleidelijk aan wordt uitgebreid. Een kleine werkgroep werkt momenteel aan de uitbreiding hiervan.

2.1.4 Conclusie: bevindingen over politiecellen

Sinds het bezoek van het CPT is de feitelijke situatie in de politiecellen op onderdelen verbeterd. De situatie is echter in hoofdzaak nog onveranderd, terwijl er nogal wat voornemens en plannen zijn tot verbetering.

In steekwoorden nu eerst de algemene bevindingen over wat niet is gerealiseerd:

- de verblijfsduur in de politiecellen is te lang;
- vreemdelingen verblijven, soms voor langere duur, in politiecellen;
- bij toenemende druk wordt er niet vastgehouden aan de officiële capaciteit van de cellen;
- een belsysteem is met uitzondering van de ophoudcellen van het bureau Montana niet conform de aanbeveling van het CPT geregeld;
- de norm van een uur luchten per dag wordt meestal niet gehaald;
- enige vorm van dagbesteding bij verblijf van meer dan enkele dagen (boeken of overig leesmateriaal) wordt in geen van de bezochte politiecellen gerealiseerd. Men gaat – ten onrechte – uit van een algemeen verbod, waarop alleen de officier van justitie uitzondering kan maken;

- ten aanzien van de ventilatie en de temperatuur in de cellen is geen verandering waargenomen;

Vervolgens eveneens in steekwoorden aandacht voor hetgeen wel is gerealiseerd:

- met uitzondering van Rincon (Bonaire) en Philipsburg (Sint Maarten) zijn de hygiënische omstandigheden aanvaardbaar. In de meeste politiecellencomplexen is het sanitair gerepareerd;
- de politiecellen zijn recent voorzien van deugdelijke matrassen. Niet is gebleken dat de aanbeveling betreffende het verstrekken van lakens is gevolgd;
- uit interviews komt naar voren dat de bezetting gedurende de nachtelijke uren is geregeld. Dit geschiedt in sommige gevallen door particulier personeel;
- de aanbeveling betreffende de dossiervorming lijkt in nogal wat politiecellen – weliswaar op elementaire wijze – te zijn gerealiseerd. Dit geschiedt evenwel op verschillende wijze: ACTPOL is momenteel slechts op Bonaire van start;
- aan notificatie van derden en de melding aan advocatuur wordt in het algemeen voldaan. Het voornemen tot opname van het recht op notificatie in artikel 82 Sv is een positieve ontwikkeling;
- de structurele aanpak ten aanzien van (de toegang tot de) medische verzorging in politiecellen van dr. Moses verdient waardering.

2.2 Vreemdelingendetentie

2.2.1 Detentieomstandigheden

* Het CPT besteedt aandacht aan het aantal vreemdelingen dat in de barakken wordt vastgehouden. Dit aantal mag volgens het CPT nooit groter zijn dan 20 personen per barak (paragraaf 31).

Bij brief van 15 januari stelt de minister van Justitie dat de aanbeveling van het CPT met betrekking tot het maximaal in te sluiten aantal illegalen binnen de barakken zal worden gehandhaafd.

Tijdens het bezoek aan de illegale barakken verbleven er in de voor mannen bestemde barak drie mannen en in de vrouwen bestemde barak twee vrouwen.

* Het CPT heeft grote zorgen geuit over de detentieomstandigheden in de illegale barakken (paragraaf 31-33). De tekortkomingen betreffende de fysieke omstandigheden, alsmede het gevoerde regime hebben het CPT dan ook aanleiding gegeven tot het maken van zgn. 'immediate observations' (paragraaf 7). Hierin doet het CPT de dringende aanbeveling tot verbetering.

Sinds het bezoek van het CPT is er – afgezien van de sanitaire voorzieningen – niets veranderd in de illegale barakken. De verblijfsomstandigheden zijn absoluut ver beneden de maat. Dit beeld wordt door het aanwezige personeel bevestigd. Er is geen enkele vorm van zinvolle dagbesteding. De vreemdelingen verblijven de gehele dag in de barakken, veelal liggend/hangend op bed. Er is inmiddels wel een plan tot ingrijpende verbouwing van de barakken.

* Het aanwezige personeel verklaart dat de vreemdelingen drie keer per week in de gelegenheid worden gesteld om te luchten – op de geïmproviseerde luchtplaats voor de vrouwenbarak – doch niet langer dan 30 minuten per keer. Een personeelslid geeft aan graag meer gelegenheid tot luchten te bieden, maar dat het niet is toegestaan. Dit zou zijn terug te voeren op een rechterlijk vonnis. Dit kan niet anders dan op een verkeerde interpretatie van het rechterlijke vonnis berusten.

* Het CPT besteedt traditiegetrouw aparte aandacht aan het personeel dat werkzaam is in detentiecentra voor vreemdelingenbewaring. Het CPT onderstreept in het bijzonder het belang van een zorgvuldige selectie van goed opgeleid personeel. Het formuleert vervolgens een aantal criteria waaraan personeelsleden van detentiecentra voor vreemdelingen dienen te voldoen. Zo dient het personeel te beschikken over adequate communicatieve vaardigheden. Daarnaast dienen zij bekend te zijn met de verschillende culturele achtergronden van de vreemdelingen en kennis van relevante vreemde talen te hebben. Verder dienen zij in staat te worden geacht bepaalde symptomen van stress (post traumatisch of als gevolg van sociaal culturele veranderingen) bij vreemdelingen te herkennen en hier op adequate wijze mee om te gaan.

De minister van Justitie erkent bij brief van 15 januari de bejegeningproblematiek in de vreemdelingenbarakken. Het is een probleem dat tijd zal kosten om structureel en duurzaam op te lossen. De minister stelt hierin voorts dat een aanvang is genomen met het werven en selecteren van personeel in een daarvoor opgerichte stichting (de Stichting Beveiligingszorg Justitiële Keten). De geworven en geselecteerde personeelsleden zullen de adequate cursussen volgen, zo schrijft de minister.

In het document onder de titel "Stand van zaken: Periode: Februari t/m Juni 2008" dat ons tijdens het gesprek met de minister van Justitie werd overgelegd, is te lezen dat er inmiddels

een profielschets is gemaakt voor het te werven personeel en dat de opleidingseisen gereed zijn.

* Het CPT beveelt systematische medische screening aan bij binnenkomst waarbij de vertrouwelijkheid in het contact met de medicus is gewaarborgd. Verder wordt dagelijkse aanwezigheid van een verpleegkundige noodzakelijk geacht alsmede in spoedeisende gevallen adequate toegang tot de tandarts en de beschikbaarheid van toereikende psychologische/psychiatrische hulpverlening (paragraaf 35). Desgevraagd is meegedeeld dat deze aanbevelingen niet zijn gerealiseerd.

2.2.2 Waarborgen tegen mishandeling

* Het CPT beveelt aan om iedere vreemdeling bij aanvang van de bewaring een formulier te overhandigen, met daarop zijn rechten in een taal die hij verstaat. Zo nodig dient een tolk te worden ingezet om de inhoud van het formulier duidelijk te maken. De betrokken vreemdeling dient ervoor te tekenen dat hem de inhoud van het formulier duidelijk is gemaakt in een taal die hij verstaat (paragraaf 36 en 37).

In de brief van 15 januari stelt de minister van Justitie dat er een werkgroep zal worden belast met het in kaart brengen van alle rechten en plichten van een in bewaring gestelde illegaal. De eerste concept formulieren zouden medio maart 2008 gereed zijn, aldus de minister.

Gedurende ons bezoek aan de Nederlandse Antillen is het bestaan van de formulieren niet gebleken, noch dat aan de aanbevelingen van het CPT betreffende het inlichten omtrent de rechten van vreemdelingen enige uitvoering is gegeven.

* Met betrekking tot het onderhouden van contact met de buitenwereld is sinds het bezoek van het CPT niets veranderd.

In de brief van 27 augustus 2008 berichtte de minister van Justitie nog als volgt:

Dezelfde instructies die gelden voor het bejegenen van arrestanten, worden tevens gebruikt in het geval van vreemdelingen. Door regelmatige inspecties zal gecontroleerd worden op de naleving hiervan.

(...)

Er is een technisch plan opgesteld om de barakken aan de CPT-normen te laten voldoen. Een onderdeel van het plan, het aanbrengen van een camerasysteem, is in uitvoering. In dit plan zijn ook recreatiezalen opgenomen, een (1) voor de mannen afdeling en een (1) voor de vrouwen afdeling en twee (2) "luchtruimtes". De kostenraming hiervoor wordt thans opgesteld.

Er is een dagprogramma opgesteld voor de opgesloten vreemdelingen. Een totaal plan voor de medische zorg is opgesteld, waarbij het voorstel is om deze te integreren in de medische zorg van de gevangenis. Ook is er een profielschets gemaakt voor het te werven personeel en de opleidingseisen zijn gereed.

St. Maarten:

De technische voorbereiding voor een grenshospitium vindt plaats. Financiering geschiedt met gereserveerde middelen via Plan Veiligheid Nederlandse Antillen (PVNA). Geschatte periode voor de realisatie is ongeveer 8 maanden.

2.2.3 Conclusie: bevindingen over vreemdelingendetentie

De conclusie ten aanzien van het vasthouden van vreemdelingen op de Nederlandse Antillen kan buitengewoon kort zijn. De zorgwekkende situatie van de vreemdelingendetentie in de illegale barakken is sinds het bezoek van het CPT in juni 2007 – op een enkel detail na – niet gewijzigd.

2.3 Penitentiaire inrichtingen (gevangnissen en huizen van bewaring)

Tijdens het bezoek aan de Nederlandse Antillen is een bezoek gebracht aan de Bon Futuro gevangenis te Curaçao en het h.v.b. te Bonaire. Voorts is er een bezoek gebracht aan het h.v.b. Pointe Blanche te Sint Maarten. De bevindingen en opmerkingen naar aanleiding van deze bezoeken zullen in het navolgende apart behandeld worden.

Bon Futuro (Curaçao) - gevangenis en huis van bewaring

2.3.1 Mishandeling

* De relatie tussen het inrichtingspersoneel en de gedetineerden in de Bon Futuro gevangenis baart het CPT grote zorgen (paragraaf 41). Met name het uitblijven van daadwerkelijke positieve bejegening van het grootste deel van de gevangenispopulatie en de inzet van het zgn. Riot-team (door het CPT aangeduid als CBRT) worden door het CPT afgekeurd. Het CPT beveelt aan om concrete maatregelen te nemen onder andere door de opleiding en training van de leden van het Riot-team.

Uit het gesprek met o.a. de directie van de inrichting blijkt dat inmiddels 110 personeelsleden de training 'Praktisch Penitentiair Optreden' hebben gevolgd, waarbij de bejegening van gedetineerden en het hanteren van geweld ook gedoceerd worden. In totaal zullen er 130 mensen worden getraind. Ook de leden van het Riot-team volgen de PPO-training.

Het Riot-team vormt thans onderdeel van de afdeling Beveiliging. Conform het Plan Beveiliging Bon Futuro zal er een reorganisatie binnen de afdeling plaatsvinden, waarbij het Riot-team in de huidige vorm zal worden ontbonden. Aan het Riot-team wordt hieronder ook afzonderlijk nog enige aandacht besteed.⁵

* Het CPT toont zich eveneens zeer bezorgd over het aantal geweldsincidenten tussen gedetineerden onderling (paragraaf 46). Het CPT benadrukt in al zijn rapporten dat op de inrichtingsautoriteiten een zorgplicht rust om te waken over de belangen en de lichamelijke fysieke bescherming van gedetineerden. De inzet van cameratoezicht kan een belangrijk instrument zijn bij het terugdringen van geweld. Een veilig detentieklimaat vereist volgens het CPT bovenal voldoende inrichtingspersoneel en meer contacten tussen het personeel en de gedetineerden zodat een positieve relatie kan worden opgebouwd.

In overeenstemming met de aanbeveling van het CPT kondigt de minister van Justitie in zijn brief van 15 januari aan dat er, met medewerking van de ingehuurde bijstanders bij het gevangeniswezen een pro-actieve strategie zal worden beschreven, inclusief de randvoorwaarden om deze in de bestaande fysieke omgeving van de Bon Futuro gevangenis te kunnen implementeren. Daarbij zullen aspecten van zinvolle dagprogramma's opleiding van het personeel en structurele celvisities worden meegenomen.

2.3.2 Detentieomstandigheden

* Het CPT constateert dat sinds het bezoek aan de Bon Futuro gevangenis in 2002 er geen structurele wijzigingen hebben plaatsgevonden met betrekking tot de fysieke condities. Het CPT merkt op dat, net als in 2002 het geval was, verschillende blokken bezaaid lagen met vuil, waardoor er ratten waren (paragraaf 48).

⁵ Paragraaf 2.3.6

Naar aanleiding van de opmerkingen van het CPT is er een zgn. hygiënecommissie ingesteld. Er worden door deze commissie regelmatig inspectiewerkzaamheden verricht. Bevindingen worden aan de directie gerapporteerd en zo nodig worden aanbevelingen gedaan.

Tijdens het bezoek kon worden vastgesteld dat er nog steeds veel zwerfvuil (vuilniszakken en etensbakken) op de grond en in het prikkeldraad op de gevangensmuren zichtbaar is. Tot daadwerkelijke uitvoering van de plannen van de hygiënecommissie is het gelet daarop nog niet of nauwelijks gekomen.

* Het CPT stelt voor dat iedere cel dient te worden uitgerust met een bel-systeem, incl. de vrouwenafdeling (paragraaf 48).

De minister van Justitie verklaart bij brief van 15 januari dat een technisch plan is opgezet voor het aanbrengen van een dergelijk systeem. Tijdens het gesprek met de directie en de technische bijstanders bleek dat men er druk mee bezig is. De financiering zou inmiddels rond zijn. De benodigde kabels liggen er al. Het bel-systeem zal hierop worden aangesloten.

* Voor een betere hygiëne stelt het CPT voor om een scheiding aan te brengen tussen de toiletten en de douches bij de strafcellen (paragraaf 49).

De minister van Justitie stelt bij brief van 15 januari dat om aan de aanbeveling van het CPT te voldoen de infrastructuur moet worden veranderd. De minister geeft aan dat de directie hiermee rekening zal houden in het voorstel voor een algehele renovatie van de strafcellen binnen de algehele onderhoud- en verbouwplannen voor Bon Futuro. Tijdens het gesprek met de directie wordt dit bevestigd.

* Met betrekking tot de maaltijdverstrekking doet het CPT de aanbeveling dat de distributie evenwichtiger over de dag moet worden verspreid (paragraaf 50).

Op basis van gesprekken met de directie en de aanwezige technische bijstanders blijkt dat het streven is om geleidelijk de laatste distributie rond zes uur 's avonds te laten plaatsvinden. Er wordt verklaard dat het al aanzienlijk verbeterd is. Op de dag van het bezoek werd de avondmaaltijd overigens rond half vijf rondgebracht.

2.3.3 Regime

Er is een commissie ingesteld die aan een voorstel werkt voor een nieuw regime, waarbij meer het accent komt te liggen op de resocialisatie door middel van arbeid, training en activiteiten. Concrete resultaten hiervan zijn ons nog niet bekend geworden.

Er wordt voorts gewerkt aan het opzetten van een (pilot) dagprogramma voor de jongvolwassenen (16-23 jaar) in Bon Futuro. Daarna zullen ook andere gedetineerden hieraan deel kunnen nemen. De pilot zal in januari 2009 van start gaan.

Een eerste aanzet tot het aanbieden van een zinvol dagprogramma is al aangevangen. Er wordt op beperkte schaal computeronderwijs aan gedetineerden aangeboden en er zijn cursussen voor analfabeten. Sinds begin maart is één van beide sportzalen weer operationeel. Al met al wordt er aan ongeveer 1/3 deel van de gedetineerdenpopulatie een beperkte vorm van dagprogramma aangeboden.

2.3.4. Personeel

* Het personeelstekort in de Bon Futuro gevangenis, zoals dat door het CPT wordt vastgesteld, is nog onverminderd aanwezig (paragraaf 53).

In de brief van 15 januari merkt de minister van Justitie op dat al enige tijd een wervingsplan wordt uitgestippeld door de technische bijstanders. Het aangekondigde traject van de formalisering van de functiewaardering van gevangenisbewaarders zou inmiddels gereed zijn. Door interne verschuiving mogelijk te maken, zouden formatieplaatsen voor bewaarders worden gecreëerd. De wervings- en selectiecampagne zullen de vacant geworden formaties moeten opvullen. Voorts kondigt de minister aan dat in het kader van de externe beveiliging 25 extra beveiligingsfunctionarissen worden geworven via de Stichting.

2.3.5 Medische zorg

* Het CPT constateert dat gedetineerden in het ziekenverblijf niet in de gelegenheid worden gesteld om te luchten, in verband met het ontbreken van een luchtplaats daar.

Voorts doet het CPT het voorstel voor het instellen van zgn. 'emergency room' voor gedetineerden in afwachting van het vervoer naar het ziekenhuis (paragraaf 54).

De medische dienst verklaart in reactie op het CPT-rapport dat het beleid in Bon Futuro er thans op is gericht om gedetineerden, die op medische basis lichaamsbeweging nodig te hebben voorrang te geven op anderen. Wat betreft het instellen van een 'emergency room' wordt er allereerst opgemerkt dat er voldoende ruimte op de ziekenboeg is voor spoedgevallen, maar dat het punt desondanks zal worden meegenomen in het kader van updates van het Rampen Plan voor de gevangenis.

* Het CPT doet de nodige voorstellen betreffende het medische personeel dat werkzaam is in de Bon Futuro (paragraaf 55).

Ten aanzien van de bezetting van de het medisch personeel is sinds het bezoek van het CPT niet veel is veranderd. Het beeld dat naar voren komt is dat men de noodzaak voor meer medisch personeel niet in alle gevallen deelt met het CPT.

Volgens inlichtingen van de medische dienst zelf beschikt de inrichting over een medische dienst die bestaat uit een team van negen verpleegkundigen, twee ziekenverzorgers, twee artsen die gedurende vijf dagen per week consulten draaien en verder (op afroep) een psychiater, een tandarts, een diëtiste en een fysiotherapeut. Vanuit de inrichting wordt er met klem op gewezen dat deze bezetting overeenkomt met hetgeen in Nederland gebruikelijk is.

De aanbeveling van het CPT betreffende de aanwezigheid (en oproepbaarheid) van verpleegkundig personeel lijkt gebaseerd te zijn op een verkeerde veronderstelling. In reactie op de aanbeveling stelt de medische dienst dat door de week er tot 22.00 uur een verpleegkundige in de inrichting aanwezig is en in het weekend tot 19.00 uur. Daarna is de verpleegkundige telefonisch op afroep beschikbaar.

Voorts wordt opmerking gemaakt dat thans het (niet-medische) inrichtingspersoneel ook EHBO-cursussen aan het volgen is.

* Er is een commissie aanbesteding apotheek ingesteld die verantwoordelijk is voor het aanstellen van een apotheker. De openbare aanbesteding heeft geen resultaat gehad. Er ligt inmiddels een nieuw voorstel van de commissie.

* Het CPT maakt gewag van het feit dat eerst vier weken na binnenkomst in de Bon Futuro gevangenis er een medische screening van gedetineerden plaatsvindt. Het CPT beveelt aan om medische screening van gedetineerden binnen 24 uur na binnenkomst uit te voeren (paragraaf 56).

Uit gesprekken met de directie van de inrichting blijkt dat er ten tijden van het bezoek van het CPT er een flinke achterstand bestond. Het betrof overigens louter gedetineerden die geen (zichtbare) ziekte hadden of medicatie gebruikten. Er wordt nu – naar Nederlands voorbeeld – een efficiënter systeem gehanteerd. Gedurende ons bezoek wordt er meegedeeld dat de achterstand is teruggelopen van 142 naar 40. Uit een nagekomen bericht van de medische dienst blijkt de achterstand inmiddels geheel te zijn weggewerkt.

* Met betrekking tot de aanbeveling betreffende de gedetineerden die op medische gronden ongeschikt zijn voor (verdere) detentie (paragraaf 58) is tot op heden nog geen (nader) beleid ontwikkeld.

* In reactie op de aanbeveling van het CPT betreffende het opleggen van disciplinaire sancties en de rol van het medische personeel hierbij (paragraaf 59) is het volgende naar voren gekomen: als een gedetineerde in afzondering wordt geplaatst als zijnde een disciplinaire maatregel is het de directie, die daarover beslist en niet de inrichtingsartsen. Onze artsen kunnen niet bepalen of een gedetineerde in afzondering geplaatst moet worden. Wel dient de gedetineerde binnen 24 uur door een arts te worden bezocht (in bepaalde gevallen is er ook een medebeoordeling door onze psychiater). De arts observeert diens medische situatie en brengt dienaangaande rapportage uit aan de directeur zonodig vergezeld van adviezen.

* De vacature voor een fulltime psycholoog, zoals het CPT voorstelt (paragraaf 60), is thans nog steeds open. De arts ziet noodzaak om twee psychologen aan de formatie toe te voegen.

* Met betrekking tot de FOBA constateert het CPT een aantal belangrijke tekortkomingen (paragraaf 61).

In reactie op de aanbevelingen wordt gesteld dat er sinds een half jaar door de directie een psychosociaal team (PST) is opgestart teneinde een betere synergie tussen de FOBA en de overige afdelingen te bevorderen. Voorts heeft dit PST het protocol 'onvrijwillige behandeling' verder uitgewerkt. Wat betreft het distribueren van medicatie door niet medisch personeel op de FOBA stelt de medische dienst dat medicatie altijd door de verpleegkundige zelf wordt uitgedeeld.

2.3.6 Riot-Team

* Net als in het rapport naar aanleiding van het bezoek in 2002 plaatst het CPT een aantal belangrijke kanttekeningen bij de inzet van het Riot-team en doet het verschillende aanbevelingen met betrekking tot de werving, opleiding en wijze van inzet ervan (paragraaf 63-66).

In de brief van de minister van 15 januari 2008 valt hierover onder meer te lezen:

De geplande reorganisatie heeft als doel het Riot-team in de gelegenheid te stellen op professioneel (lees: op professionele wijze) opgericht en ingericht te worden. Competentiegerichte selectie is een onderdeel hiervan. Hiervoor is een plan opgesteld 'reorganisatie Mobiele Eenheid Bon Futuro'.

Door verschillende uitlatingen (zie ook de eerder opmerkingen in de tekst over het Riot-team) is het niet duidelijk geworden of nu gestreefd wordt naar opheffing en een start op een nieuwe leest of reorganisatie van het team.

Over het Riot-team schrijft de minister van Justitie in zijn brief van 27 augustus 2008 het volgende:

De leden van het Riot-Team (C.E.R.T.) hebben een training "Praktisch Penitentiair Optreden (PPO) gevolgd. Er zijn 80 mensen getraind. In totaal zullen er 130 mensen worden getraind. Medio augustus begint de training in Bon Futuro voor een bredere groep. Het Riot-Team zal worden gereorganiseerd. Het huidige team wordt opgeheven en er komt een werving- en selectieronde. In de nieuwe opleiding voor het team zullen geweldinstructies (o.a. gebruik van Peperspray) worden opgenomen. De richtlijnen die thans worden gehanteerd zijn die welke zijn opgenomen in de "Policy and Procedure Manual" (zie bijlage 5: Policy and Procedural Manual)

Huis van bewaring Bonaire

2.3.7 Mishandeling

* Het CPT constateert dat er in het algemeen een goede relatie bestaat tussen de gedetineerden en het inrichtingspersoneel. Voorts spreekt het CPT van een ontspannen atmosfeer in de inrichting (paragraaf 40).

Op grond van het bezoek aan het huis van bewaring te Bonaire, en na interviews met het zowel inrichtingspersoneel en als verscheidene gedetineerden, kan worden vastgesteld dat het door het CPT geconstateerde beeld onveranderd is.

2.3.8 Detentieomstandigheden

* Met betrekking tot de detentieomstandigheden in het huis van bewaring van Bonaire wijst het CPT op het ontbreken van adequate voorzieningen voor gedetineerden om in de buitenlucht te kunnen bewegen. Het CPT doet de aanbeveling om onverwijld te organiseren dat gedetineerden in de gelegenheid gesteld kunnen worden om ten minste een uur per dag te luchten en te bewegen in de buitenlucht (paragraaf 51).

Aan deze aanbeveling lijkt gedeeltelijk te zijn voldaan. Uit gesprekken met gedetineerden blijkt dat er twee maal per week gedurende 45 minuten gelegenheid wordt gegeven om buiten op een smalle strook naast het inrichtingsgebouw te voetballen. De strook is voorzien van twee – uit rioleringspijpen vervaardigde – doelen.

* In overeenstemming met de aanbeveling van het CPT (paragraaf 51) is vastgesteld dat thans alle aanwezige gedetineerden (26 gedetineerden) de beschikking hadden over een (klap)bed en een eigen matras.

* Voor wat betreft de maximale bezettingsgraad is geen verandering geconstateerd. Zoals door het CPT werd vastgesteld was de capaciteit gesteld op 53 plaatsen. Gesprekspersonen ter plaatse waren niet bekend met de bij brief van 15 januari voorgestelde instructie van het ministerie van Justitie terzake.

Volgens het aanwezige inrichtingspersoneel komt het ook nog steeds voor dat, als gevolg van capaciteitsproblemen, er zes gedetineerden worden vastgehouden in de zgn. 'multi-occupancy' cellen. Het CPT beveelt aan niet meer dan drie gedetineerden in dergelijke cellen te plaatsen (paragraaf 51).

2.3.9 Regime

* Met betrekking tot het gevoerde regime in het huis van bewaring van Bonaire zijn geen substantiële veranderingen geconstateerd. Afgezien van t.v.-kijken werden er geen (zinnvolle) activiteiten aangeboden. Gedetineerden klaagden erover dat zij niets te doen hadden.

De directeur gaf aan graag meer zinvolle activiteiten aan de gedetineerden aan te bieden. Het ontbreekt echter aan voldoende personeel om dit te realiseren. In het verleden verrichtten gedetineerden nog wel eens klussen buiten de inrichting, zoals schilderwerkzaamheden. Dat is niet meer mogelijk nu er onvoldoende personeel is om toezicht uit te oefenen.

Er zijn plannen om de voormalige (niet meer als zodanig uitgeruste) keuken te verbouwen tot activiteitenruimte. De verbouwwerkzaamheden die reeds waren aangevangen, lagen ten tijde van het bezoek aan de inrichting weer stil.

In de brief van 15 januari kondigt de minister van Justitie aan een commissie in te stellen die aan een voorstel moet werken voor een nieuw regime, waarbij meer het accent komt te liggen op de resocialisatie van de gedetineerden door middel van arbeid, training en overige activiteiten. Concrete resultaten van deze commissie zijn ons niet bekend geworden.

2.3.10 Personeel

* Het personeelstekort in het h.v.b. te Bonaire is nog onverminderd aanwezig. Volgens de directeur zijn er thans 17 personeelsleden, daar waar er 35 zouden moeten zijn. Dit heeft gevolgen voor de (mate van) bejegening van gedetineerden.

In de brief van 15 januari merkt de minister van Justitie op dat al enige tijd een wervingsplan wordt uitgestippeld door de technische bijstanders. Het aangekondigde traject van de formalisering van de functiewaardering van gevangenisbewaarders zou inmiddels gereed zijn. Door interne verschuiving mogelijk te maken, zouden formatieplaatsen voor bewaarders worden gecreëerd. De wervings- en selectiecampagne zullen de vacant geworden formaties moeten opvullen. Voorts kondigt de minister aan dat in het kader van de externe beveiliging 25 extra beveiligingsfunctionarissen worden geworven via de Stichting.

2.3.11 Medische zorg

* Het CPT toont zich zeer bezorgd over de geboden gezondheidszorg in het h.v.b. van Bonaire. Het betreft o.a. de afwezigheid van een verpleegkundige, het ontbreken van medische screening bij binnenkomst, de afwezigheid van een individueel medisch dossier, het ontbreken van een kamer voor medisch consult en het bewaren van medicatie (paragraaf 62).

Het CPT merkt in algemene bewoordingen op dat een ondermaats niveau van gezondheidszorg in penitentiaire inrichtingen snel kan leiden tot onmenselijke en vernederende situaties.

Vastgesteld kan worden dat de situatie rondom de gezondheidszorg in het h.v.b. niet veranderd is sinds het bezoek van het CPT. Dit wordt door de directeur bevestigd. De verpleegkundige, die voltijd in dienst was, heeft inmiddels weer ontslag genomen.

Tijdens het bezoek is gebleken dat het CPT op één punt (kennelijk) is uitgegaan van incorrecte informatie. Zo blijkt de inrichting, in tegenstelling tot de bevindingen van het CPT, wel te beschikken over een kamer voor medisch consult. Gedurende het bezoek van het CPT in juni 2007 was deze kamer evenwel niet in gebruik. De medicatie van de gedetineerden werd op dat moment bewaard in de controlekamer van het inrichtingspersoneel. Thans

worden medicijnen in een afgesloten kabinet – buiten het bereik van gedetineerden – in de medische post bewaard.

Als bijlage bij de brief van de minister van justitie van 27 augustus 2008 is nog de volgende informatie verstrekt:

**Resocialisatie traject
Projecten en opleiding en vormingstrajecten**

In de periode september 2007 tot december 2007 zijn de hierna volgende projecten opgestart.

Het onderwijsaanbod

Het onderwijsaanbod (computer – training). Er zijn 2 verschillende programma's opgestart te weten: Equal Skills, E-citizen, Keyboarding en het I.C.D.L.-programma. Engelse taal, er worden twee cursussen verzorgd, een basiscursus voor de gedetineerden die alleen maar de basisschool hebben afgerond en een cursus voor gevorderden.

Het vormingsaanbod

Muzieklessen, vormingscursussen, zoals communicatie en relatie, "conflict and anger management", normen en waarden, persoonlijke competenties.

Bibliotheek

Voor de literaire vorming kunnen gedetineerden gebruik maken van de bibliotheek.

Sociaal – culturele vorming

Soorten activiteiten die georganiseerd worden zijn; familie dag en "Siman di kultura", cyclus lezingen met als thema elektronisch toezicht.

Vaardigheden

Nieuwe Naaicursus. Doel van de cursus is om de gedetineerden deze vaardigheid aan te leren en ook om ze later werk te kunnen verschaffen in onze atelier om zelf op kleine schaal uniformen voor de gedetineerden te kunnen naaien en repareren (Voor meer informatie vide bijlage).

Arbeid

Voorts zijn er gedetineerden werkzaam in de diverse werkplaatsen/onderdelen: te weten: de stoffeerderij, timmerwerkplaats, autowerkplaats, buiten projecten onderhoudsafdeling, landbouw en veeteelt en de schoonmaakdiensten.

Pointe Blanche, gevangenis en huis van bewaring (Sint Maarten)

2.3.12 Bevindingen bezoek

Pointe Blanche maakt geen deel uit van het CPT-rapport. Tijdens het vorige bezoek van het CPT is deze inrichting wel bezocht. De belangrijkste bevindingen naar aanleiding van ons bezoek zullen hieronder worden weergegeven.

* De capaciteit is 144 (134 mannen en 10 vrouwen). Ten tijde van het bezoek waren 124 mannen en tien vrouwen aanwezig. De in kruisvorm gebouwde inrichting heeft vier vleugels. Formeel hebben de vleugels een verschillende bestemming (huis van bewaring, gevangenis, jeugd), maar in de praktijk vindt de plaatsing per vleugel lang niet altijd volgens de formele bestemming plaats. Vrouwen en mannen worden gescheiden. Er is een aparte afdeling met 14 plaatsen voor zogenaamde kwetsbare gedetineerden (BZA).

* In de praktijk worden er per cel drie gedetineerden geplaatst. In de lijn van het bezoek van het CPT in 2002 kan worden vastgesteld dat drie gedetineerden per cel geen bezwaar hoeft te zijn mits er maar voldoende mogelijkheden bestaan om te luchten. Gedetineerden worden twee keer per dag gedurende anderhalf uur per keer in de gelegenheid gesteld om te luchten.

* De inrichting is aangemerkt als slecht geventileerd, onhygiënisch en met gebrekkig sanitair. Daaraan wordt dan toegevoegd dat de inrichting een verwaarloosde indruk maakt. Naar onze indruk voldeed de inrichting tijdens ons bezoek niet aan al deze negatieve kwalificaties. Zo was de inrichting redelijk opgeruimd en was hier en daar de verkwast gebruikt. In ieder geval steekt de inrichting niet ongunstig af tegen Bon Futuro en het huis van bewaring te Bonaire. Mogelijk werd dit ook veroorzaakt door de relatief ontspannen sfeer die in inrichting hing waarbij aan gedetineerden gedurende de dag veel vrijheid werd gegeven om zich over de afdeling te bewegen.

* Het door de directie gesignaleerde centrale probleem van Pointe Blanche is personeeltekort. Werving en opleiding van personeel verdienen dringend aandacht. De formele formatie is slechts gedeeltelijk gevuld (totaal 60 personeelsleden; aanwezig 49; lang ziek 3; non-actief 8; de formatie zou 85 moeten zijn; er is 25% tekort). Het vereiste van het Nederlandschap voor het personeel vormt een belemmering bij de werving. Vooral in de staf- en/of leidinggevende functies is het personeelsgebrek opvallend merkbaar. Van beleidsontwikkeling op het terrein van personeelszaken, gezondheidszorg, financiën, gedetineerdzaken komt (te) weinig terecht. Niet te verwachten valt dat op korte termijn verandering in deze situatie zal komen, al is in samenwerking met Bon Futuro wel een Task Force opgezet ten behoeve van een nieuwe organisatiestructuur.

* In de inrichting is een aantal vormen van zinvolle dagbesteding aanwezig. Tijdens ons bezoek werd aan een twaalftal gedetineerden wiskundeles gegeven door een docente van buiten de inrichting. Dit onderwijs op Mavoniveau vindt twee keer per week plaats. Gedetineerden gaven spontaan te kennen deze activiteit zeer op prijs te stellen. Verder is er de zogenaamde entrepreneurtraining: voor het starten van een eigen bedrijf. Een dergelijke opleiding duurt zes weken. Deze training is een initiatief van de reclassering. Er hebben sinds enkele maanden 47 gedetineerden deelgenomen. Voorts beschikt de inrichting over 10 computers. Computeronderwijs kan iedere dag gegeven worden. Opmerkelijk is dat al deze activiteiten worden verzorgd door docenten van buiten de inrichting.

In de naaikamer worden uniformen en soms ook andere kleding gemaakt. Daardoor is voorzien in arbeid voor ongeveer twaalf tot veertien gedetineerden. De inrichting kent een eigen keuken. Ongeveer tien gedetineerden zijn aldaar onder leiding van een kok te werkgesteld. Daarenboven zijn er een drietal eenvoudige werkplaatsen buiten het gebouw van

de inrichting, maar binnen de muren. Daarvan functioneert feitelijk vooral de houtafdeling met zes plaatsen waar drie tot vier gedetineerden werkzaam zijn. Hier wordt onder de enthousiaste aanvoering van een timmerman van buiten gekwalificeerd werk gedaan ten behoeve van externe opdrachtgevers. In de autowerkplaats (zes plaatsen) was al enige tijd geen andere activiteit dan het incidenteel wassen van auto's. De derde werkplaats is een laswerkplaats met zes arbeidsplaatsen. Hier vonden geen werkzaamheden plaats, omdat de instructeur niet meer bij de inrichting werkzaam is. In het verleden is tuinieren ook nog een activiteit geweest, maar dat staat op een laag pitje. Niet uitgesloten is dat er op een project buiten de inrichting wordt gewerkt, maar de indruk bestaat dat dit incidenteel is. De gedetineerde vrouwen verrichten schoonmaakwerkzaamheden onder andere in het kantoorgedeelte van de gevangenis. Thans worden twee sportinstructeurs gemist met als gevolg dat de sport verzorgd door een medewerker die daartoe niet gekwalificeerd is. Er is een redelijke bibliotheekvoorziening.

* De arts is 24 uur per dag op afroep beschikbaar. Arts komt een keer per week naar de inrichting om spreekuur te houden. Tijdens kantooruren zijn twee verpleegkundigen aanwezig en zij zijn voor het overige op afroep beschikbaar. Twee medewerkers van de sociale dienst onderhouden contact met de buitenwereld. Brieven sturen en dergelijke. De medewerkers zijn opgeleid op Hbo-niveau.

* In het CPT rapport van 2002 werden problemen met de drinkwatervoorziening gesignaleerd. Na bemonstering is gebleken dat de kwaliteit van het drinkwater thans goed is. De toiletten zijn weliswaar van het hurkmodel, maar de doorspoelmogelijkheden zijn goed. Behalve een noodzakelijke aanpassing van de bezoeklouken is er de laatste acht jaren niet gerenoveerd. Thans is er wel geld voor renovatie, maar niet voor nieuwbouw. De plannen om een nieuwe gevangenis met 314 plaatsen te bouwen (voor een bevolking van niet meer dan 50.000!) gaan niet door.

2.3.13 Conclusie: bevindingen over penitentiaire inrichtingen

Sinds het bezoek van het CPT is de feitelijke situatie in de gevangenissen en huizen van bewaring op onderdelen verbeterd. De situatie is echter in hoofdzaak nog onveranderd, terwijl er nogal wat voornemens en plannen zijn tot verbetering.

In steekwoorden nu eerst de belangrijkste algemene bevindingen over wat niet is gerealiseerd:

- het bieden van een dagprogramma met zinvolle dagbesteding komt zeker in Bon Futuro en het huis van bewaring te Bonaire nog onvoldoende van de grond;
- de relatie tussen gedetineerden en personeel is in Bon Futuro ongewijzigd problematisch;
- de cellen in het huis van bewaring op Bonaire nog steeds in gebruik voor zes personen;
- het Riot-Team functioneert nog als tevoren.

De belangrijkste algemene bevindingen over wat wel is gerealiseerd:

- in tegenstelling tot wat blijkt uit CPT-rapport is in het h.v.b. Bonaire een kamer voor medische verzorging aangetroffen met een afgesloten medicijnkast;
- in het h.v.b. Bonaire wordt in ieder geval tweemaal per week gelegenheid gegeven tot voetbal;
- in het h.v.b. Bonaire beschikt een ieder over een eigen (klap)bed met matras;
- in Bon Futuro is er voor 150 gedetineerden (1/3 van totale populatie) een begin gemaakt met zinvolle activiteiten;

- in Bon Futuro is de sportzaal heropend;
- in Bon Futuro is een hygiënecommissie ingesteld;
- in Bon Futuro is een PMT (psycho-medisch team) gestart;
- in Bon Futuro is aan ten minste 80, maar mogelijk zelfs 110 medewerkers een cursus praktisch penitentiair optreden gegeven;
- *het (niet-medische) inrichtingspersoneel in Bon Futuro volgt thans ook EHBO-cursussen;*
- de achterstand t.a.v. de medische screening bij binnenkomst in Bon Futuro is thans weggewerkt;

2.4 Inrichting voor jeugdigen

2.4.1 Het Gouvernements Opvoedingsgesticht (GOG)

Het GOG maakt geen deel uit van het CPT-rapport. De belangrijkste bevindingen naar aanleiding van ons bezoek zullen hieronder worden weergegeven.

* Het GOG is op twee locaties in Willemstad gevestigd. In een buitenwijk bevindt zich de hoofdvestiging op een ruim en open terrein met een aantal (een zestal die niet alle in gebruik zijn) vrijwel identieke gebouwen (laagbouw). Deze gebouwen bestaan uit een ruime leefruimte en daarnaast een slaapzaal. In een enkel gebouw is de slaapzaal verbouwd. Daarmee zijn kleine individuele slaapvertrekken ontstaan. Een van de gebouwen (met een eenvoudig hek erom heen) is voor meisjes in gebruik. Het geheel maakt een redelijk verzorgde en opgeruimde indruk. De sfeer doet op het eerste gezicht ontspannen aan. Naast deze open locatie is er het perceel Rembrandtstraat met een semi-gesloten karakter. Het aantal beschikbare plaatsen op beide locaties bedraagt 50. Daarvan zijn er 14 (semi-) gesloten.

* In het GOG verblijven zowel jeugdigen op strafrechtelijke titel als op civielrechtelijke titel. Ongeveer 80% van de populatie verblijft er na een ondertoezichtstelling. De overige 20% bestaat uit jeugdige voorlopig gehechten en jeugdige TBR-gestelden. De voorlopig gehechten worden in het semi-gesloten perceel aan de Rembrandtstraat ondergebracht. Opmerking verdient dat tot vrijheidsstraf veroordeelde jeugdigen hun straf in de gevangenis ondergaan. Zogenaamde zestienminners worden desondanks zoveel mogelijk in het GOG ondergebracht. Het voorgaande betekent dat tot straf veroordeelde jeugdigen alsmede jeugdigen waarvoor het gesloten karakter van het GOG onvoldoende is, worden gedetineerd in Bon Futuro. Dit wordt algemeen als hoogst ongewenst gezien. De jeugdigen worden in de praktijk niet zelden ondergebracht in de FOBA van Bon Futuro. Het zal geen verbazing wekken dat van vele kanten wordt aangedrongen op een gesloten inrichting voor jeugdigen met een zinvol dagprogramma dat toe leidt naar terugkeer in de samenleving. Concrete plannen in deze richting ontbreken.

* Het regime in het GOG is voor alle categorieën jeugdige gedetineerden in grote lijnen hetzelfde. De volle nadruk ligt in de open locatie op extern onderwijs. De scholen bevinden zich in de onmiddellijke omgeving van de instelling. Voor de gesloten afdeling ontbreekt een gevarieerd aanbod van intern georganiseerd onderwijs. Net zoals in Nederland wordt er verschil gemaakt tussen categorieën jeugdigen voor wat betreft het huisbezoek en verlofbeleid.

* Het GOG heeft een formatie van veertig medewerkers inclusief ondersteunend personeel. Het zogenaamde pedagogisch personeel bestaat uit 21 personen van wie er vier op Hbo-niveau geschoold zijn en de meeste overigen op Mbo-niveau. Het is moeilijk geschikt personeel te krijgen. Het loon van de medewerkers in het GOG ligt overigens op een hoger niveau dan in de gevangenis. Er is een psycholoog voltijds in dienst die zowel beleidsmatig werkt als ook individuele hulp verleent. De mogelijkheid bestaat hulp te vragen bij een psychiater van een naburige kliniek. Reguliere medische hulp is slechts beschikbaar bij artsen buiten het GOG.

2.4.2 Conclusie: bevindingen GOG

Een gesloten voorziening met adequate behandel mogelijkheden wordt thans zeer gemist en concrete plannen om een dergelijke voorziening te starten ontbreken.

2.5 Samengevat: de voornaamste conclusies op een rij

De volgende conclusies zijn moeilijk los van het CPT rapport te lezen. De conclusies beperken zich tot vaststelling of een aanbeveling van het CPT wel of niet is gerealiseerd.

Politiecellen

De belangrijkste bevindingen over wat niet is gerealiseerd:

- de verblijfsduur in de politiecellen is te lang;
- vreemdelingen verblijven, soms voor langere duur, in politiecellen;
- bij toenemende druk wordt er niet vastgehouden aan de officiële capaciteit van de cellen;
- een belsysteem is met uitzondering van de ophoudcellen van het bureau Montana niet conform de aanbeveling van het CPT geregeld;
- de norm van een uur luchten per dag wordt meestal niet gehaald;
- enige vorm van dagbesteding bij verblijf van meer dan enkele dagen (boeken of overig leesmateriaal) wordt in geen van de bezochte politiecellen gerealiseerd. Men gaat – ten onrechte – uit van een algemeen verbod, waarop alleen de officier van justitie uitzondering kan maken;
- ten aanzien van de ventilatie en de temperatuur in de cellen is geen verandering waargenomen;

De belangrijkste bevindingen over wat wel is gerealiseerd:

- met uitzondering van Rincon (Bonaire) en Philipsburg (Sint Maarten) zijn de hygiënische omstandigheden aanvaardbaar. In de meeste politiecellencomplexen is het sanitair gerepareerd;
- de politiecellen zijn recent voorzien van deugdelijke matrassen. Niet is gebleken dat de aanbeveling betreffende het verstrekken van lakens is gevolgd;
- uit interviews komt naar voren dat de bezetting gedurende de nachtelijke uren is geregeld. Dit geschiedt in sommige gevallen door particulier personeel;
- de aanbeveling betreffende de dossiervorming lijkt in nogal wat politiecellen – weliswaar op elementaire wijze – te zijn gerealiseerd. Dit geschiedt evenwel op verschillende wijze; ACTPOL is momenteel slechts op Bonaire van start;
- aan notificatie van derden en de melding aan advocatuur wordt in het algemeen voldaan. Het voornemen tot opname van het recht op notificatie in artikel 82 Sv is een positieve ontwikkeling;
- de structurele aanpak ten aanzien van (de toegang tot de) medische verzorging in politiecellen van dr. Moses verdient waardering.

Vreemdelingendetentie

De conclusie ten aanzien van het vasthouden van vreemdelingen op de Nederlandse Antillen kan buitengewoon kort zijn. De zorgwekkende situatie van de vreemdelingendetentie in de illegale barakken is sinds het bezoek van het CPT in juni 2007 – op een enkel detail na – niet gewijzigd.

Penitentiaire Inrichtingen

De belangrijkste algemene bevindingen over wat niet is gerealiseerd:

- het bieden van een dagprogramma met zinvolle dagbesteding komt zeker in Bon Futuro en het huis van bewaring te Bonaire nog onvoldoende van de grond;
- de relatie tussen gedetineerden en personeel is in Bon Futuro ongewijzigd problematisch;
- de cellen in het huis van bewaring op Bonaire nog steeds in gebruik voor zes personen;
- het Riot-Team functioneert nog als tevoren.

De belangrijkste algemene bevindingen over wat wel is gerealiseerd:

- in tegenstelling tot wat blijkt uit CPT-rapport is in het h.v.b. Bonaire een kamer voor medische verzorging aangetroffen met een afgesloten medicijnkast;
- in het h.v.b. Bonaire wordt in ieder geval tweemaal per week gelegenheid gegeven tot voetbal;
- in het h.v.b. Bonaire beschikt een ieder over een eigen (klap)bed met matras;
- in Bon Futuro is er voor 150 gedetineerden (1/3 van totale populatie) een begin gemaakt met zinvolle activiteiten;
- in Bon Futuro is de sportzaal heropend;
- in Bon Futuro is een hygiënecommissie ingesteld;
- in Bon Futuro is een PMT (psycho-medisch team) gestart;
- in Bon Futuro is aan ten minste 80, maar mogelijk zelfs 110 medewerkers een cursus praktisch penitentiair optreden gegeven;
- het (niet-medische) inrichtingspersoneel in Bon Futuro volgt thans ook EHBO-cursussen;
- de achterstand t.a.v. de medische screening bij binnenkomst in Bon Futuro is thans weggewerkt;

Inrichting voor jeugdigen

Een gesloten voorziening met adequate behandelmogelijkheden wordt thans zeer gemist en concrete plannen om een dergelijke voorziening te starten ontbreken.

APPENDIX

Lijst van geïnterviewde personen

Curacao

F.M. d.I.S. Goedgedrag (Gouverneur van de Nederlandse Antillen)
D.B. van der Windt (Directeur Kabinet van de Gouverneur)

D.A. Dick (Minister van Justitie)
mw J. Teodora – Brewster (plv. Directeur Justitiële Zaken)
mw T. Hazelhoef (Directeur Plan Veiligheid NA)

A. van der Schans (Advocaat Generaal Nederlandse Antillen)

R. Ellis (plv. Korpschef politie Curaçao)
A. Schoop (hoofdinspecteur van politie)
J. Ilario (inspecteur van politie)

B. Andrea (directeur Bon Futuro gevangenis)
J. De Graaf (senior advisor gevangeniswezen NA)
K. Keetels (advisor gevangeniswezen NA)
mw. Dr. M. Moses (inrichtingsarts)
J.R. Krishnadath (penitentiair geneeskundige)

mw. C. Pinedo (Interim directeur Gouvernements Opvoedingsgesticht)

Sint Eustatius

H.C.I. Gittens (Gezaghebber Sint Eustatius)
J. Van der Horde (Openbaar Ministerie)
Q. Rogers (inspecteur van politie)

Sint Maarten

mw M. de Weever-Dacuña Lopez (wnd. Gezaghebber Sint Maarten)
R. van der Pol (senior beleidsmedewerker Kabinet van de Gezaghebber SXM)

R. Panneflek (plv. Korpschef politie Sint Maarten)
K. John (inspecteur van politie)
R. Dongor (interim coach)

R. Ricardo (directeur Pointe Blanche gevangenis)
J. De Vrijer (advisor gevangeniswezen NA)

T. Stein (officier van justitie)

Bonaire

H. Domascasé (Gezaghebber Bonaire)

H. Victoria (directeur h.v.b. Bonaire)
mw Delanoy (commissie van toezicht)

J. Schagen (Korpschef politie Bonaire)

Lijst van bezochte plaatsen van detentie

Politiecellencomplexen:

Curaçao: Punda, Barber, Rio Canario en Bon Futuro (Blok 1)
St. Eustatius: Oranjestad
St. Maarten: Philipsburg
Bonaire: Rincon, Kralendijk

Vreemdelingendetentie:

Curaçao: Illegalenbarakken

Penitentiaire inrichtingen:

Curaçao: Bon Futuro
St. Maarten: Point Blanche
Bonaire: huis van bewaring Bonaire

Inrichting voor Jeugdigen:

Curaçao: Gouvernements Opvoedingsgesticht